

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

22 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski (przewodniczący)

SSN Piotr Telusiewicz

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 22 sierpnia 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej N. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 22 kwietnia 2021 r., V AGa 34/21,
w sprawie z powództwa N. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M.
przeciwko Gminie Ż.
o ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od N. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w M.
na rzecz Gminy Ż. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w
wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie
tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku N. spółce z
ograniczoną odpowiedzialnością w M. do dnia zapłaty.**

Piotr Telusiewicz

Marcin Łochowski

Mariusz Załucki

UZASADNIENIE

Powód N. sp. z o. o. w M. wniósł przeciwko Gminie Ż. pozew o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c., że:

- cennik stanowiący załącznik nr 7 do umowy z 2 stycznia 2012 r. zawartej między powodem a pozwanym o partnerstwie publiczno-prywatnym na realizację przedsięwzięcia dotyczącego *„Budowy zakładu odzysku odpadów komunalnych wchodzącego w skład planowanego regionalnego zakładu unieszkodliwiania odpadów komunalnych w miejscowości W. gmina Ż.”*, nie obejmuje stawek dotyczących zagospodarowania (przetwarzania) odpadów o kodach 20 02 01 (odpady ulegające biodegradacji) oraz 20 03 01 (niesegregowane odpady komunalne), a w konsekwencji N. sp. z o.o. nie ma obowiązku go stosować wobec pozwanego w odniesieniu do świadczenia usługi zagospodarowania (przetwarzania) odpadów;

- odmowa przyjęcia od pozwanego przez N. sp. z o.o. do zagospodarowania (przetwarzania) odpadów o kodach 20 02 01 oraz 20 03 01, z uwagi na kwestionowanie przez pozwanego aktualnego cennika usług świadczonych przez N., nie może być uznana za brak dostępności obiektu w rozumieniu umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym lub nienależyte wykonanie tej umowy, a w konsekwencji nie może stanowić podstawy do zastosowania wobec powoda kar umownych (§ 32 ust. 1 i 2 tej umowy) lub spowodować odstąpienia przez pozwanego od tej umowy na podstawie jej § 33.

Wyrokiem z 3 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy oddalił powództwo, ustalwszy, że N. sp. z o. o. jest podmiotem zajmującym się sposobami przetwarzania odpadów komunalnych. Powód zawarł 2 stycznia 2012 r. z pozwanym umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym na realizację przedsięwzięcia dotyczącego budowy zakładu odzysku odpadów komunalnych, wchodzącego w skład planowanego regionalnego zakładu unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Budowa tego zakładu została wykonana. W § 7 umowy strony ustaliły, że w celu wykonania umowy podmiot publiczny i partner prywatny zawiążą (utworzą) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, której zadaniem będzie wykonywanie umowy

o partnerstwie publiczno-prywatnym, w zakresie dotyczącym utrzymania, eksploatacji i zarządzania zakładem odzysku odpadów komunalnych.

W § 25 umowy wskazano, że z tytułu realizacji przedsięwzięcia wykonania budowy zakładu odzysku odpadów komunalnych, utrzymania eksploatacji i zarządzania składnikami majątkowymi partner prywatny albo spółka na prawo do pobierania wszelkich pożytków w tym pożytków wynikających z prawidłowej gospodarki wszystkimi składnikami majątkowymi i prawami składającymi się na przedsięwzięcie. Zgodnie z § 26 ust. 3 tej umowy maksymalną wysokość opłat za składowanie wybranych odpadów komunalnych określił załącznik nr 7. Natomiast w myśl § 26 ust 4 umowy strony dopuściły możliwość zwiększenia opłaty za składowanie odpadów komunalnych w szczególności w przypadku: 1) wzrostu opłat publiczno-prawnych w tym podatków, 2) wzrostu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, 3) wzrostu opłaty z tytułu składowania odpadów, o której mowa w przepisach ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

W myśl § 26 ust. 5 umowy zmiana maksymalnej wysokości każdej z opłat za składowanie wybranych odpadów komunalnych nie mogła być dokonywana częściej niż raz w roku kalendarzowym. W załączniku nr 7 do umowy wskazano zaś, że opłata za niesegregowane odpady komunalne będzie wynosić 213 zł za 1 Mg wraz z opłatą marszałkowską, zaś dla odpadów innych przyjęta została opłata za świadczoną usługę na kwotę 213 zł za 1 Mg wraz z opłatą marszałkowską.

W dniu zawarcia umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym strony zawarły również umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pod firmą U. sp. z o.o. (obecnie N. sp. z o.o.).

Ponadto, 4 grudnia 2017 r. została zawarta pomiędzy Gminą Ż. a N. spółka z o.o. umowa nr 16, której przedmiotem było określenie warunków współpracy pomiędzy stronami w zakresie zagospodarowania strumienia odpadów o kodach określonych w załączniku, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów. Umowa ta zawarta została na czas nieokreślony, z terminem rozpoczęcia jej obowiązywania na 1 stycznia 2018 r. (§ 5 umowy). Gmina Ż. oraz N. 24 stycznia 2018 r. zawarły aneks

nr 1, którym zmieniono czas obowiązywania umowy do 30 czerwca 2019 r. Po upływie tego terminu umowa wygasła. Strony nie doszły do porozumienia w przedmiocie zawarcia nowej umowy na kolejny okres, z uwagi na rozbieżności co do ceny usługi.

Według tej umowy wynagrodzenie płatne za realizację usługi zostało określone jako cena za każdą tonę odebranych odpadów. W przypadku odpadów o kodzie 20 02 01 cena za jedną tonę wynosiła 190 zł netto, natomiast cena za odpady o kodzie 20 03 01 wynosiła 199,07 zł netto.

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że N. spółka z o.o. oraz Gmina prowadziły korespondencję na temat podwyższenia ceny za każdą tonę odebranych odpadów. Gmina Ź. wskazała na brak akceptacji aneksu do umowy nr 2, który wprowadzałby podwyższenie opłat za realizowaną usługę. Począwszy od 1 stycznia 2019 r. N. rozpoczął naliczanie opłat za usługi na podstawie umowy nr 16 z 4 grudnia 2017 r. w oparciu o stawkę 290 zł co do odpadów ulegających biodegradacji i 300 zł co do niesegregowanych odpadów komunalnych.

N. spółka z o.o. wystąpiła przeciwko Gminie Ź. z pozwem o zapłatę, za okres obowiązywania umowy z 4 grudnia 2017 r. do 30 czerwca 2019 r., domagając się wyrównania opłat według stawek podwyższonych, wynikających z wysłanego do Gminy aneksu. Na skutek złożonego powództwa Sąd Okręgowy w Bydgoszczy 28 listopada 2019 r. wydał nakaz zapłaty, który w związku ze sprzeciwem Gminy Ź. utracił moc. Sprawa między tymi stronami toczyła się przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji powód nie wykazał interesu prawnego w żądanych ustaleniach. Sąd Okręgowy uznał, że nie ulega wątpliwości, iż to spółka celowa, tj. spółka N. spółka z o.o., a nie powód realizowała na rzecz pozwanego usługę przetwarzania odpadów. W ocenie Sądu pierwszej instancji, spór w przedmiocie ustalenia właściwych stawek z tytułu zagospodarowania odpadów komunalnych istnieje między pozwanym a spółką celową N. spółka z o.o., bowiem między powodem a pozwanym brak jest stosunku prawnego, którego treść byłaby zależna od załącznika nr 7 do umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym. Według Sądu pierwszej instancji, w celu rozstrzygnięcia sporu zawisłego już przed Sądem

Okręgowym w Bydgoszczy, orzekający w tamtej sprawie Sąd będzie musiał przede wszystkim ustalić, czy N. sp. z o.o. była uprawniona do zmiany wysokości stawek określonych w załączniku nr 7 do umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym, czy załącznik ten znajduje zastosowanie do stosunku stron oraz czy obejmuje stawki za zagospodarowanie odpadów czy tylko za ich składowanie. Orzeczenie w tej sprawie będzie wiązało nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe.

Następnie Sąd wskazał, że żądając ustalenia, iż N. spółka z o.o. nie ma obowiązku stosować wobec pozwanego cennika stanowiącego załącznik nr 7 do umowy z 2 stycznia 2012 r., powód tak naprawdę działa na rzecz podmiotu trzeciego, tj. N. sp. z o.o. i zmierza do ustalenia zasad rozliczania się podmiotu trzeciego z pozwanym z tytułu zagospodarowania i przetwarzania odpadów.

Wyrokiem z 22 kwietnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację powoda, podzieliwszy ustalenia stanu faktycznego oraz ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. W szczególności Sąd Apelacyjny odrzucił stanowisko skarżącego zmierzające do wykazania, że interes prawny powoda jest obiektywnie zagrożony przez realnie istniejące zagrożenie, polegające na tym, że pozwany interpretując założenia umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym skorzysta z wynikającego z niej prawa do odstąpienia od umowy lub z prawa do zastosowania wobec powoda kar umownych a jedynym środkiem, który pozwoli usunąć po stronie powoda stan niepewności i zabezpieczyć sferę jego interesów prawnych jest ustalenie treści stosunku prawnego. W ocenie Sądu Apelacyjnego żądanie w tym zakresie miałoby na celu nie tyle ochronę sfery prawnej powoda, ile stworzenie swoistego prejudykatu uzasadniającego żądanie zapłaty zgłoszone przez spółkę celową i rozpatrywane już przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, w której zarzucił naruszenie art. 14 ust. 1 i art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym w zw. z art. 189 k.p.c. oraz art. 65 § 2 i art. 56 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c.; a także art. 365 § 1 k.p.c. Domagał się m.in. uchylecia orzeczenia Sądu drugiej instancji i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany domagał się m.in. jej oddalenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne. W rzeczywistości zmierzają do wykazania, że powód miał interes prawny w żądaniu ustalenia sformułowanego w pozwie, a ocena Sądów *meriti* jest tym zakresie niewłaściwa. Takie stanowisko nie jest – w ustalonych okolicznościach sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) – trafne.

Niewątpliwie w orzecznictwie Sądu Najwyższego interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. stanowi formułę szeroko rozumianą. Przepis ten ustanawia materialnoprawne przesłanki powództwa o ustalenie. O prawnym charakterze interesu, czyli o potrzebie wszczęcia oznaczonego postępowania i uzyskania oznaczonej treści orzeczenia decyduje istniejąca obiektywnie potrzeba ochrony sfery prawnej powoda. Tak pojmowany interes prawny może wynikać zarówno z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda, jak i może zmierzać do zapobieżenia temu zagrożeniu. Interes prawny występuje także wtedy, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, gdy określona sytuacja zagraża naruszeniem uprawnień przysługujących powodowi, bądź też stwarza wątpliwość co do ich istnienia czy realnej możliwości ich realizacji (zob. m.in. wyroki SN: z 19 lutego 2002 r., IV CKN 769/00, OSNC 2003, nr 1, poz. 13; z 15 października 2002 r., II CKN 833/00; z 30 listopada 2005 r., III CK 277/05; z 2 lutego 2006 r., II CK 395/05; z 15 października 2002 r., II CKN 833/00; z 2 sierpnia 2007 r., V CSK 163/07; z 29 marca 2012 r., I CSK 325/11; z 5 września 2012 r., IV CSK 589/11; z 15 maja 2013 r., III CSK 254/12).

Istnienia interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego nie eliminuje okoliczność, że podmiot żądający ustalenia sam nie jest stroną stosunku prawnego poddanego ocenie sądu. Powodem w sprawie o ustalenie może być nie tylko podmiot kwestionowanego albo aprobowanego stosunku prawnego, a może nim być także osoba trzecia wobec stron tego stosunku (zob. uchwałę SN z 19 kwietnia 1988 r., III CZP 26/88, OSNC 1989 r., nr 9, poz. 140). O istnieniu interesu prawnego takiej osoby musi jednak rozstrzygać okoliczność, że na jej sytuację prawną może mieć wpływ istnienie lub brak stosunku prawnego zawiązanego między innymi podmiotami w następstwie zawarcia umowy.

Powództwo z art. 189 k.p.c. musi być celowe, ma bowiem spełniać realną funkcję prawną. Interes prawny musi odnosić się bezpośrednio do sytuacji prawnej powoda lub do stosunków prawnych, w jakich pozostaje powód.

Oceniając w tym kontekście interes prawny powoda trzeba uwzględnić, że powództwo w rzeczywistości zmierzało do usunięcia wątpliwości interpretacyjnych załącznika do umowy stron, a powód domagał się wykładni prawa w interesie innego podmiotu. Jednocześnie – według ustaleń faktycznych Sądów *meriti* – w tym kontekście nie bez znaczenia pozostaje to, że pozwana nie dała żadnych podstaw co do woli odstąpienia od umowy z powodem czy naliczenia kar umownych, a kwestia odmowy przyjęcia odpadów dotyczy stosunku prawnego osób trzecich w stosunku do powoda, które toczyły zresztą w tym zakresie spór sądowy. Tymczasem skuteczne powołanie się na interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie, wynikające z błędnego przekonania co do przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw. Przedmiotem powództwa o ustalenie nie może być zaś nieistnienie między innymi osobami stosunku prawnego, który nie dotyczy prawa powoda (wyrok SN z 10 stycznia 1997 r., II CKN 59/96).

Powód nie wykazał więc swojego interesu prawnego, a stanowisko Sądów *meriti* w tej mierze jest uzasadnione. Dlatego nie sposób uznać, iż jako strona umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym, w okolicznościach sprawy, powód mógł skutecznie domagać się interpretacji postanowień umownych w interesie osoby trzeciej. Nie mógł też żądać ustalenia, iż określone zachowania osób trzecich mogą mieć znaczenie dla rozwiązania z nim umowy czy naliczenia kar umownych, w sytuacji gdy między powodem a pozwanym brak jest bezpośredniej relacji co do przetwarzania odpadów, co prowadzić mogłoby do przyjęcia stanowiska, że między powodem a pozwanym istnieje jakaś niepewność odnośnie do prawa lub stosunku prawnego. Zresztą w każdym z tych ostatnich wypadków, w ewentualnym sporze, powód będzie mógł podnosić stosowne zarzuty, których ustalenia podstaw domaga się , a których uwzględnienie obecnie miałoby w pewnym sensie uniemożliwić

pozwanemu odstąpienie od umowy lub domaganie się zapłaty kar umownych, co nie znajduje uzasadnienia.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy nie dopatrzył się naruszenia art. 14 ust. 1 i art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym w zw. z art. 189 k.p.c. oraz art. 65 § 2 i art. 56 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c. Jednocześnie za nieporozumienie należało uznać zarzut naruszenia art. 365 § 1 k.p.c., gdyż sprawa toczona przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy nie dotyczy stosunku prawnego istniejącego między stronami niniejszego sporu.

W tych okolicznościach Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku nie znajdując uzasadnionych podstaw skargi kasacyjnej. O kosztach postępowania orzekł zaś na zasadzie wynikającej z art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c.

Piotr Telusiewicz

Marcin Łochowski

Mariusz Załucki

[SOP]

[ms]